

GIOVANNI DEIANA, *Levitico. Nuova versione, introduzione e commento [Księga Kapłańska. Nowe tłumaczenie. Wstęp i komentarz]*, Paoline Editoriale Libri, Milano 2005, 364 s. (I Libri Biblici. Primo Testamento, 3)

Autorem książki jest filolog, hebraista i profesor Papieskiego Uniwersytetu Urbanańskiego w Rzymie, znany w Polsce z *Wprowadzenia do hebrajszczyzny biblijnej* (Towarzystwo Biblijne w Polsce, Warszawa 2001).

Książka składa się z trzech części: wstępu historyczno-literackiego (s. 11-36), komentarza do poszczególnych sekcji Księgi Kapłańskiej (s. 37-295) i trójaspektowego zarysu przesłania teologicznego (teologia Księgi, jej związek z kanonem Pisma Świętego i jej interpretacja; s. 297-315). Pozycję wieńczy mały słownik biblijno-teologiczny, bibliografia i indeksy.

We wprowadzeniu autor przytacza różne opinie uczonych i ocenia je z perspektywy własnych badań cechujących się podejściem historycznym. Wykorzystując osiągnięcia filologii i archeologii, odtwarza tło historyczne. W rezultacie optuje za względnie późną datą powstania Księgi Kapłańskiej – jej ostateczna redakcja dokonała się po roku 400 przed Chr.

Komentarz do poszczególnych sekcji Księgi jest poprzedzony jej przekładem odznaczającym się jasnym i zwięzłym wykorzystaniem środków językowych. Autor, komentując tekst, bierze pod uwagę wiele materiałów epigraficznych i archeologicznych pochodzących ze starożytnego środowiska Bliskiego Wschodu, z Qumran i z literatury greckiej. Szczegółowa analiza mająca miejscami wydźwięk dydaktyczny została napisana przystępnym językiem i urozmaicona trafnymi przykładami, które ułatwiają lekturę i przekonują czytelnika co do słuszności wywodów. Syntetyczne podsumowanie tych wywodów zamieszczono na końcu większych jednostek literackich.

Rzeczowa dyskusja z egzegetami, np. z J. Milgromem (s. 82-84) i z H. H. Grafem von Baudissinem (s. 236-237), świadczy o dużej wiedzy i umiejętnościach autora, który z maestrią posługuje się semicką filologią porównawczą. Rozległość zagadnień wyraża się w bogatej dokumentacji naukowej, widocznej w tekście komentarza, przypisach, bibliografii i ekskursach. Te dodatkowe wyjaśnienia zawierają również najważniejsze informacje co do systemu ofiarniczego w Izraelu (s. 84-87), kapłaństwa w Izraelu i na Bliskim Wschodzie (s. 114-120), czystości i nieczystości (s. 153-159),

ofiary kozła (s. 177-182), tożsamości Azazela (s. 182-185), świętości Boga (s. 232-241), kalendarza biblijnego (s. 255-258), roku jubileuszowego (s. 274-276) i jego korzeni społecznych (s. 276-279). Szczególnie cenny jest opis instytucji ofiar interpretowanych jako moment wspólnotowego zaangażowania i znak Bożego błogosławieństwa oraz przedstawienie zagadnienia świętości, która nie jest postrzegana jako „separacja”, czyli ontologiczny dystans między tym, co nieskończone, a tym, co skończone. Według autora ta interpretacja pojawiła się później, w wyniku semantycznej ewolucji słów wywodzących się ze rdzenia *qdš*. W znaczeniu pierwotnym świętość jest główną cechą Boga, niedostępną i niebezpieczną dla człowieka. Jest ona cechą dynamiczną, którą *Jhwh* przekazuje przedmiotom i ludziom.

Pomijając drobne usterki transliteracyjne i brak konsekwencji wydawcy w zestawieniu wykazu bibliograficznego, książka jest bardzo wartościowym przyczynkiem, który przekonuje, że Księga Kapłańska na przestrzeni wieków niefortunnie znalazła się w izolacji. Z pewnością wzbudzi zainteresowanie przesłaniem płynącym z natchnionych kart trzeciej księgi Biblii.

Rzym

STANISŁAW BAZYLIŃSKI OFMConv.